

**FACULTATEA ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI ȘI
INFORMATICĂ**

**ASPECTE DE FORMARE A COMPORTAMENTULUI
SOCIAL INTEGRATOR ÎN CADRUL ORELOR DE
DIRIGENȚIE LA TREAPTA PRIMARĂ DE ÎNVĂȚĂMÂNT**

Liliana SARANCIUC-GORDEA, dr., conf. univ.,

Alina COȘULEAN, masterandă

Summary

This article elucidates the theoretical aspects and the applicative content of the process of forming social integratoral behavior in the directoral hours of the main primary education.

Abordările științifice de domeniu [1,2,3,4] ne-au dat posibilitate să stabilim că *procesul de socializare la vârsta școlară mică ca proces de incluziune socială are ca finalitate formarea de comportamente social-integratoare: modalități de comunicare, sisteme de coduri lingvistice, simbolice, expresive (non-verbale); modele sociale de comportament pe baza unor norme funcționale considerate ca valori într-o anumită cultură; seturi instrumentale (modalități de cunoaștere, de învățare etc.); posibilități de relaționare interpersonală ca și forme de comportament caracteristice vieții în grup.*

Din perspectiva dată am dedus că: modelarea motivațional-afectivă a școlarului mic la nivel de comportamente social-integratoare are la bază principiul incluziunii – „a învăța a trăi împreună cu alții” și derulează prin mecanismele socializării (adoptarea succesivă de status-uri și roluri sociale (preșcolar, școlar, adolescent etc.), învățarea socială, învățarea instituționalizată, jocul, imitația, identificarea etc.).

Procesul de formare a comportamentului social-integrator la treapta primară se realizează prin strategii pentru a optimiza

procesul de învățare și a-l face mai agreabil pe elev și prin strategii cooperative care conduc la formarea abilităților social-integratoare cu exersarea diferitelor statute și roluri în grup, interacțiunea cu ceilalți membri ai grupului la nivelul clasei de elevi: recunoașterea și acceptarea diferențelor; cultivarea de relații pozitive cu ceilalți; rezolvarea non-violentă a conflictelor; asumarea de responsabilități etc. [apud 8, pp. 8 - 9]:

- împărțirea pe grupuri de lucru (clasa este împărțită în grupuri de 4-6 membri, dintre care unul cu cerințe educative speciale; membrii au roluri specifice, pe care le schimbă ulterior prin rotație; toate grupurile primesc aceeași sarcină, care este rezolvată prin contribuția tuturor membrilor);

- învățarea în grupuri cooperative (când sarcinile de învățare per grup sunt elementele componente ale unei sarcini mari, complexe, la nivel de clasă, atunci învățarea se realizează în grupuri cooperative);

- învățarea în grupuri competitive (grupurile de lucru pot deveni la un moment dat competitive, pe o secvență dată);

- învățarea competitiv-aditivă tip PUZZLE (sarcinile de învățare sunt divizate până la nivelul fiecărui membru component, pentru a se reîntregi ulterior din juxtapunerea atent-selectivă a contribuțiilor parțiale);

- învățarea competitiv-aditivă tip JIGSAW (grupurile primesc aceeași sarcină, care se divizează membrilor; „omologii de sarcină” din grupuri se întâlnesc, lucrează în comun pentru descoperirea soluțiilor, apoi se reîntorc în grup).

Acest proces, în opinia noastră, demarat la orele de dirigiență în clasele primare, prin strategiile date, va pune accentul nu numai pe împărtășirea unor noi modele de socializare și de percepție a propriei persoane, ci va facilita acceptarea unor diverse moduri de viață, situații, puncte de vedere, etc. prin abilități sociale – capacitatea de a iniția și întreține relații personale, de a fi acceptați și de a se integra în grupuri, de a acționa eficient ca membri ai unei echipe.

Consultând literatura de specialitate [5, 6, 7], am optat pentru o serie de strategii aplicabile în cadrul orelor de dirigenție în clasele primare:

Pentru Manifestarea interesului pentru autocunoaștere și a atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți prin:

- *Prezentarea unor trăsături personale elementare, în contexte variate:*

- *jocuri de continuare a unor fraze, pentru evidențierea calităților: „Eu pot să...”, „Îmi place de mine pentru că...”, „Mâncarea mea preferată este...”, „Culoarea mea preferată este...”, „Pe tine te apreciez pentru că...”, „Sunt mândru de mine atunci când...”;*

- *jocuri de prezentare în perechi, în grupuri mici, în fața clasei, a rezultatelor activității;*

- *prezentarea trăsăturilor personale elementare în fișe de lucru.*

- *Identificarea unor reguli de igienă personală:*

- *recunoașterea în imagini a respectării/încălcării regulilor de igienă personală;*

- *desenarea unor personaje care respectă/ nu respectă regulile de igienă personală;*

- *jocuri creative: „Ce s-ar întâmpla dacă nu ar exista săpunul?”, „Imaginează-ți că săpunul ar conduce lumea”, „În geanta ta descoperi că o periuță de dinți îți vorbește...”;*

- *rebusuri, concursuri despre reguli simple de igienă;*

- *realizarea unor colaje, desene, sloganuri/cuvinte cheie care ilustrează reguli de igienă;*

- *fișe de lucru pentru exersarea învățării regulilor de igienă personală: corespondențe, asocieri, consecințe, completare de obiecte care lipsesc, exprimare de opinii;*

- *realizarea reclamelor pentru produsele de igienă preferate.*

● *Exprimarea adecvată a emoțiilor în interacțiunea cu copii și adulți cunoscuți prin: asocierea emoțiilor de bază cu elemente simple de limbaj nonverbal și paraverbal:*

- *selectarea unor imagini cu personaje care exprimă emoții de bază (Exemplu: „Alegeți personajele care exprimă bucurie, fericire, veselie...”);*

- *crearea unei expoziții cu imagini/fotografii (aduse de acasă, realizate în clasă, decupate din ziare/reviste) care exprimă diferite emoții;*

- *recitarea unei poezii în diferite ipostaze (vesel, speriat, uimit);*

- *propunerea unor concursuri de „Poezii și cântece cu emoții”;*

- *jocuri de mimă;*

- *turul clasei: „Cum te simți astăzi?” (la începutul/finalul zilei, la începutul/finalul unei activități);*

- *descrierea emoțiilor trăite în jocurile preferate.*

● *Transmiterea unor mesaje verbale și nonverbale simple despre propriile experiențe de viață prin:*

- *prezentarea unei experiențe personale (prima zi de grădiniță, prima zi de școală, zile de naștere, jucăria favorită, o ceartă cu un prieten/coleag, victoria/înfrângerea într-un joc etc.);*

- *crearea unor scurte povestiri sau scenete hazlii, pe baza unor cuvinte cheie: calendar, pădure, furculiță, zâmbet;*

- *jocuri de mimă pentru înțelegerea unor mesaje nonverbale emițător-receptor (mi-am făcut un prieten, mă doare măseaua, am primit un cadou, bunicul a venit în vizită etc.);*

- *verbalizarea ideilor, gândurilor, emoțiilor față de unele situații date;*

- *emiterea unor afirmații pozitive despre sine și ceilalți;*

- *exprimarea opiniilor despre unele situații de viață „Eu cred că...”, „În opinia mea...”;*

- *miniscenete cu marionete, măști, vestimentații create de elevi.*

● *Explorarea caracteristicilor necesare pentru a fi bun prieten prin:*

- *citirea și discutarea unor povești despre prietenie, despre relațiile existente într-un grup;*

- *exerciții de evidențiere a regulilor de comportament din povești / povestiri / poezii / fabule;*

- *identificarea în imagini a comportamentelor prietenoase/neprietenoase dintr-un grup;*

- *crearea unor povești, în echipă, cu subiectul „Colegii mei/ Colegele mele”, „Prietenul meu/Prietena mea;*

- *practicarea unor jocuri de prezentare a colegului/colegei;*

- *vizionarea unor filme specifice universului copiilor, în care se relevă caracteristicile unui prieten/se dezvoltă relații de prietenie;*

- *jocuri de rol: „În clasă”, „În parc”, „Ziua de naștere”, „În vacanță”.*

Utilizarea abilităților și a atitudinilor specifice învățării în context școlar prin: identificarea unor sarcini de lucru simple în contexte variate:

- *enumerarea sarcinilor de lucru ale diferitelor personaje din povești, povestiri, ale persoanelor din viața reală (mamă, tată, învățătoare, bunici, director de școală, primar, președinte, medic, actor etc.);*

- *bifarea sarcinilor de lucru de la școală dintr-o listă cu diferite tipuri de sarcini (imagini, cuvinte cheie);*

- *jocuri de rol/ de mimă, referitoare la sarcinile de realizat într-o zi, acasă sau la școală;*

- *exerciții de apreciere a timpului de lucru (mai mult, mai puțin) pentru sarcinile pe care le are de îndeplinit la școală și acasă;*

- *plasarea etichetelor care conțin sarcini de lucru pe cadranul unui ceas;*

- *organizarea unor interviuri adresate colegilor despre sarcinile de lucru dintr-o zi.*

● *Evidențierea importanței învățării pentru propria persoană prin:*

- *jocuri de exprimare a opiniilor personale:* „Pentru mine este important să învăț, deoarece...”;

- *monitorizarea simplă a achizițiilor și atitudinilor specifice învățării* (Cadranul învățării: Ce am aflat nou ; Ce vreau să știu ; Ce mi-a plăcut);

- *realizarea unor colaje despre ceea ce îi place și ceea ce nu îi place să învețe la școală, acasă, pe stradă, în parc, în vacanță, la teatru, la muzeu, la televizor, pe internet etc.;*

- *discuții despre greșeală ca parte a procesului de învățare* („Putem învăța din propriile greșeli?”);

- *crearea unor refrene dedicate importanței învățării;*

- *organizarea unei expoziții cu postere sau alte obiecte, pe care sunt scrise propoziții care să exprime importanța învățării.*

De asemenea, în acest context de strategii, se înscriu și o serie de *tehnici* (V. Mefodie (1995), D. Ștefănescu (2006), V. Shanclin (2010), S. Cojocaru (2015), M. Belciu, D. Demenenco, S. Hiț (2011)), mai jos selectate de noi:

„**Ziarul vorbitor**”, prin care se cere elevilor, la începutul unei ore, să-și exprime sentimentele produse de ziua respectivă, acționând asupra unui ziar pe care l-a primit de la învățător; astfel, ruperea ziarului poate desemna sentimente de frustrare acumulate de elev.

„**Grupurile zumzăitoare**”: elevii sunt împărțiți în grupe de câte patru persoane, pentru a le permite și celor mai timizi să-și exprime opiniile. Rezultatele muncii în echipă vor fi prezentate de un singur elev, fără a se nominaliza elevii care au avut o anumită idee. La început prezentarea o vor face elevii care nu au probleme de comunicare; pe măsură ce elevii se vor familiariza cu această tehnică, sarcina prezentării rezultatelor finale va reveni și celor mai timizi.

„Obiecte găsite”. Este o tehnică producătoare de amuzament și energie, contribuind la dezvoltarea abilităților de comunicare și negociere. Se va cere elevilor, ca timp de câteva minute, să iasă din clasă și să revină aducând cu sine un obiect pe care l-au găsit în afara clasei. Ei au sarcina de a prezenta cât mai frumos obiectul respectiv și chiar mai mult, să convingă învățătorul să îl cumpere.

„Ochelarii vorbitori”. Elevii sunt aranjați în cerc. O pereche de ochelari de soare va trece pe rând de la unul la celălalt. Unul dintre copii începe jocul purtând ochelarii. Vecinul din partea dreaptă spune: „Ochelari, ochelari, spuneți ce vedeți, spuneți ce vă place mai mult la mine?” Cel care poartă ochelarii trebuie să răspundă în numele lor. Va spune un lucru frumos, bun despre cel care a recitat versurile, apoi va trece ochelarii vecinului din partea stângă. Jocul continuă până ce toți membrii cercului vor lua parte la el.

„Mângâierea îngerilor” (pe un fond muzical adecvat, copiii așezați pe două rânduri față în față, având roluri de înger, ating colegul care trece încet, cu ochii închiși, prin culoarul rândului format. Prin atingere, copiii transmit colegului gânduri de afecțiune, precum un înger. Prin acest **exercițiu-joc** se urmărește coeziunea clasei, respectul față de ceilalți, echilibru individual psihic).

„Desenul grupului” (realizarea unui desen în grup, pe o coală mare de hârtie, cu mențiunea ca fiecare să-și aleagă un loc pentru a desena ce dorește, astfel încât toți să dispună de un spațiu pentru desen în mod egal. Prin acest exercițiu se urmărește libertatea de manifestare, colaborarea cu colegii de grup, antrenarea răbdării și respectarea regulilor de grup).

„Rotația desenelor” (copiii așezați în jurul unei mese, vor desena timp de 3-5 minute, pe foile primite, ce doresc. La comanda „Stop!” elevii vor da foaia colegului din dreapta care va desena ce dorește timp de 5 min. Desenele se vor roti de la un coleg la altul, până vor reveni elevului-posesor. Prin acest exercițiu se urmărește dezvoltarea abilităților de rezolvare a problemelor și conflictelor, respectul față de colegii de grup, dezvoltarea creativității).

Suntem siguri că prin prisma dată, a strategiilor elucidate, învățătorii vor valorifica eficient în practica educațională procesul de formare a comportamentului social integrator în cadrul orelor de dirigenție la elevii din clasele primare.

Bibliografie

1. Bodorin, C., Botnaru, V., Bulat, G., Chicu, V., etc. Educație Incluzivă. Unitate de curs, Ministerul Educației, Lumos Moldova, Chișinău, 2012.
2. Bulat, G., Asistența copiilor cu cerințe educaționale speciale, Chișinău, 2015.
3. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (Legea nr.166 din 9 iulie 2010). <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335376>
4. Vrășmaș, E., Dificultățile de învățare în școală – domeniu nou de studiu și aplicație, București, 2007.
5. Repere metodologice privind individualizarea procesului educațional, disponibil la:
6. http://mecc.gov.md/sites/default/files/educatia_invluziva.pdf
7. Educația incluzivă. Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive centrate pe copil volumul I, 2016, disponibil la: http://fism.gov.md/sites/default/files/document/attachments/educatia_incluziva_vol_1.pdf
8. Repere metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul primar, anul de studii 2017-2018, p. 2, disponibil la http://mecc.gov.md/sites/default/files/invatamantul_primar.pdf
9. Neacșu, I., Psihopedagogia persoanelor cu cerințe special. Strategii diferențiate și inclusive în educație, Editura Polirom, Iași, 2006.